

Překlad boje mečem z rukopisu Pavla Kala

Předmluva

Kalovy komentáře k vlastním kresbám jsou v pořadí již třetím materiálem k boji dlouhým mečem beze zbroje, který jsem přeložil do češtiny. Po pravdě učinil jsem tak zejména pro pořádek. Kal se stal pro naši skupinu historického šermu Revertar důležitým doplňkovým zdrojem zejména pro rekonstrukci boje mečem ve zbroji. Ten jsem z něj také přeložil nejdříve. Chtěl jsem však dodržet určitý systém spočívající v tom, že základní informace o každém rukopisu a jeho autorovi budou vždy k nalezení v předmluvě k boji dlouhým mečem beze zbroje. Proto i v případě Kala zveřejněním překladu této části začínám.

Historie

O osobě Pavla Kala toho ve srovnání s jinými soudobými mistry víme poměrně mnoho. Je tomu tak zejména proto, že vybavil své dílo úvodem, v němž sám sebe přesně zasazuje do kontextu pokračovatelů Johana Lichtenauera (*Johannes Lichtenauer*) – mistra, na nějž se odvolává řada rukopisů prakticky až do 17. století.

Dozvídáme se, že Kal byl žákem mistra jménem Stettner, a ten zas byl jedním ze sedmnácti členů tzv. Lichtenaurova společenství (německy *Gesellschaft Lichtenauers*). Stettner byl tudíž zřejmě buď přímým Lichtenauerovým žákem nebo přinejmenším uznávaným pokračovatelem v jeho šermířském umění.

Uveďme pro zajímavost, že po samotném Johanovi Lichtenauerovi jmenuje Kal mistry dále v tomto pořadí: Petr Wildigans z Kladska (*Peter Wildigans aus Glaz*), Petr z Gdaňska (*Peter von Danzig*), Jan Špindler ze Znojma (*Jan Spindler aus Znaim*), Lamprecht z Prahy (*Lamprecht aus Prag*), Jan Seidenfaden z Erfurtu (*Hans Seidenfaden aus Erfurt*), bratři Ondřej a Jakub Lignitzerovi (*Andre Liegnitzer, Jacob Liegnitzer*), Zikmund Amring (*Sigmund Amring*, snad totožný s Ringeckem), Hartman z Norimberku (*Hartmann aus Nürnberg*), Martin Hundsfeld (*Martin*

Huntzfeld), Jan Pegnitzer (*Hans Pegnitzer*), Filip Berger (*Philip Berger*), Virgil z Krakova (*Virgili aus Krakau*), odborník na boj dýkou Ditrich z Brunšviku (*Dietrich, Degenfechter aus Braunschweig*), zápasnický mistr žid Ott z Rakous (*Ott, Jude, der Ringer der Herren von Österreich*) a konečně Kalův učitel Stettner, o němž se dozvídáme pouze to, že byl „ušlechtilý a horlivý“ (*edle und eifrige*).

Z pramenů dále víme, že Kal se zřejmě narodil někdy v 1. pol. 15. stol, neboť v letech 1450-1479 byl již prokazatelně ve službách Ludvíka IX. Bohatého, vévody bavorského. Podobu tohoto svého dlouholetého pána a mecenáše ostatně zachytil ve svém rukopise CGM1507 uloženém v Bavorské státní knihovně v Mnichově. Po jeho smrti se pak kolem roku 1480 stal šermířským mistrem u dvora Zikmunda, vévody rakouského a regenta tyrolského.

Zajištěná existence ve službách mocných mužů tehdejší doby umožnila Pavlu Kalovi vytvořit přinejmenším pět rukopisů o šermířském umění s různými zbraněmi a o zápase (alespoň tolik se nám jich do dnešních časů dochovalo). Zdá se, že první z nich (Ms.1825, uložen v Boloni) vytvořil někdy v letech 1424-1449, snad ve službách Ludvíka IV., kurfiřta falckého, a poslední (S554, uložen v Solothurnu) někdy po roce 1506. Jedná se obrazové manuály se stručnými komentáři, některé (například oba posledně jmenované) jsou dokonce takřka bez textu.¹

¹ Většinu informací o Pavlu Kalovi jsem načerpal z úvodu k materiálu [Edition zu den Handschriften Paulus Kals](#), který vypracovalo sdružení Pragmatische Schriftlichkeit.

Rukopis a transkripce

Na internetu jsou k dispozici kopie následujících Kalových rukopisů:

- Ms.1825, Univerzitní knihovna v Boloni,²
- CGM1507, Bavorská státní knihovna v Mnichově,³
- S 554, Centrální knihovna v Solothurnu.⁴

Využil jsem tentokrát transkripci Dierka Hagedorna dostupnou na adrese www.hammaborg.de. Pan Hagedorn si zaslouží respekt pro svou píli a pro snahu o zpřístupnění poznatků o dobovém šermířském umění široké veřejnosti.

Překlad

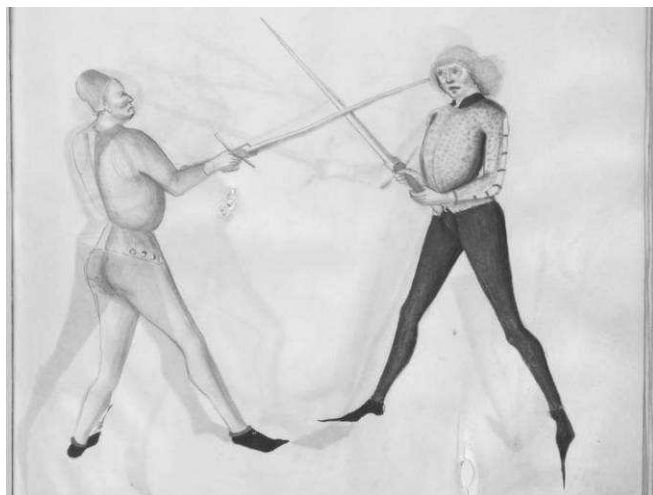
Paulus Kal je pro studium Lichtenauerova umění šermu mnohem vhodnějším obrazovým doplňkem než jeho mnohem populárnější vrstevník (a snad i konkurent) Jan Talhoffer. Na rozdíl od Talhoffera totiž Kal ve svých komentářích k jednotlivým obrázkům zachovává původní názvosloví čistě textových rukopisů (jako je například rukopis židovského mistra Lva, který jsem přeložil do češtiny již dříve). Některé popisky jsou dokonce přímo výňatkem z Lichtenauerovy říkačky. Vyobrazení je tak možno přesně přiřadit k technikám popisovaným podrobněji v textech Zikmunda Ringecka, Petra z Gaňska a dalších soudobých mistrů. To je u Talhoffera možno s jistotou učinit jen zcela výjimečně. I když snad na mnoha místech zobrazuje obdobné techniky, jeho názvosloví se od názvosloví ostatních soudobých mistrů odchyluje a tak se lze u mnoha obrázků pouze dohadovat, k jaké technice by bylo možno je přiřadit.

Pro co nejvyšší použitelnost tohoto materiálu jsem k přeloženým pasážím a obrázkům z rukopisu Pavla Kala CGM1507 uloženého v Mnichově připojil vždy též odpovídající vyobrazení z rukopisu Ms.1825 a S554.

Pro lepší pochopení jsem tu tam doplnil do věty slůvko, jež v německém textu obsaženo

není; takové doplňky jsem umístil do závorek. U některých klíčových pojmů pak uvádím v závorce kurzívou původní německý název.

Vyobrazení hrotu Vztekého seku u Pavla Kala...

... a zachycení téže techniky u Jana Talhoffera:

Toto dílko je věnováno památce mého dědečka Karla Sulíka, neboť spatřilo světlo světa v době, kdy on naopak svou životní pouť ukončil. Započato v září 2009, dokončeno v červenci 2010.

Karel Černín, SHŠ Revertar, Zlín
e-mail: kcernin@seznam.cz

²

<http://www.librit.unibo.it/servlet/UniboOggetti/page/oggetti/lista/lista.html?idautore=18>

³ <http://daten.digitale-sammlungen.de/~db/bsb00001840/images/index.html>

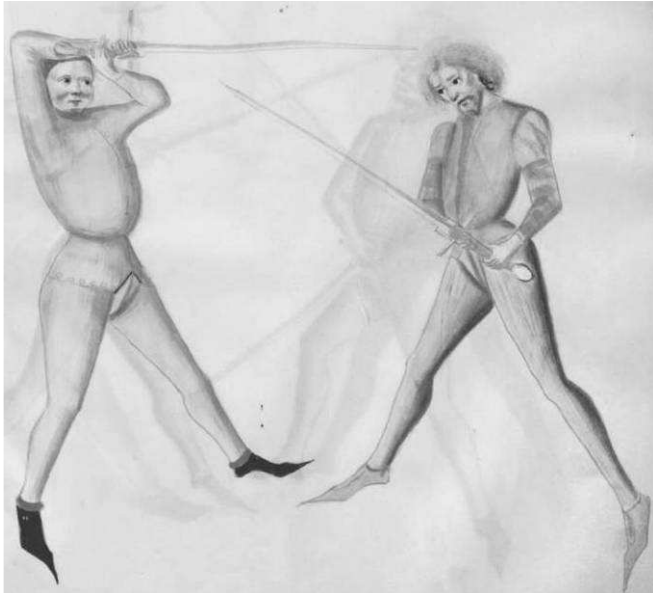
⁴

http://www.jeuxdepees.fr/JEUJX%20D%27EPEES%20old/Library/SFB/page_02.htm

fol. 58r

*Die erste Hut heißt der Ochse
Die zweite Hut heißt der Pflug*

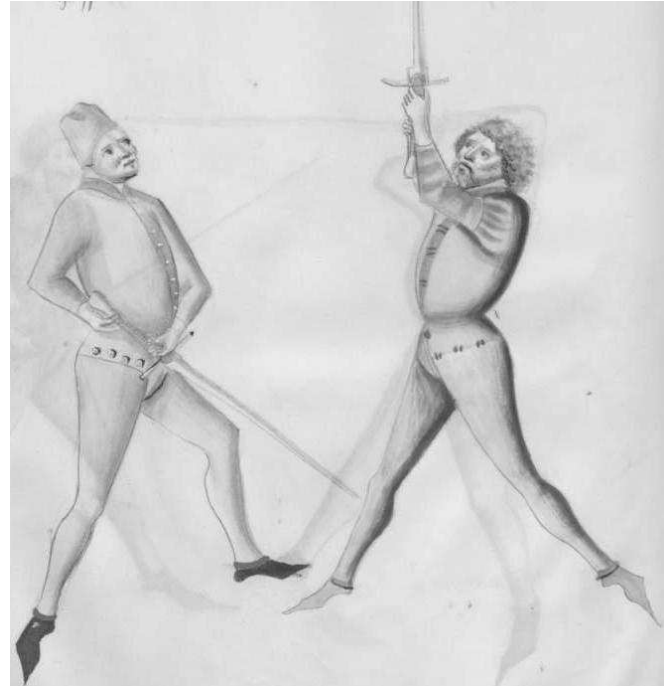
První střeh se nazývá Vůl (*Ochs*).
Druhý střeh se nazývá Pluh (*Pflug*).

fol. 58v

*Die dritte hute haisst der Alber
Die vierde haisst vom tage*

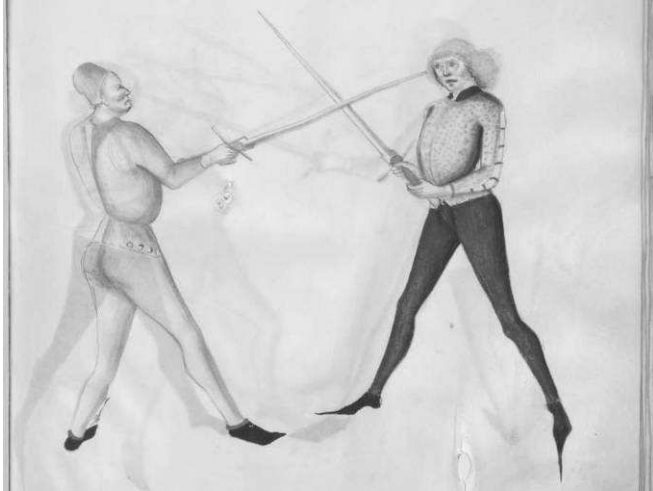
Třetí střeh se nazývá Blázen (*Alber*).
Čtvrtý se nazývá Shůry (*Vom Tag*).

fol. 59r

Zorn hauwe ort yme dratt

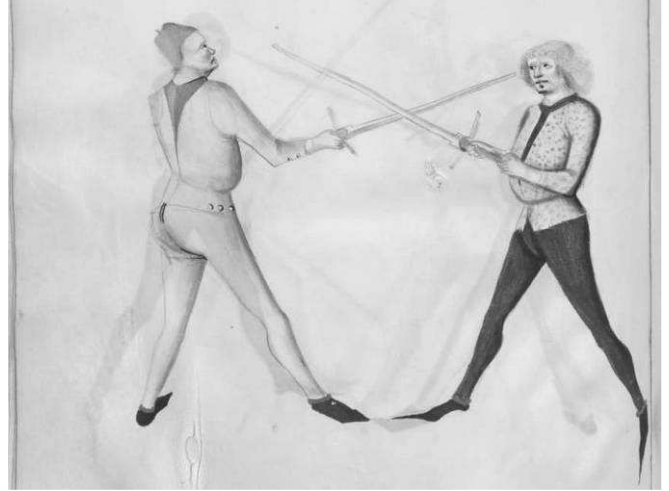
Hrot Vzteklého seku (Zornhaw) jej ohrožuje.

fol. 59v

Nym oben abe one fare

Vyklouzni (*Abnehmen*) nahoře bez nebezpečí.

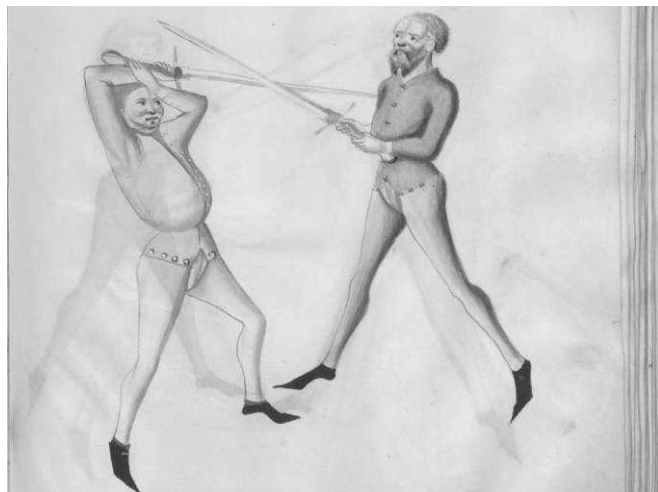

Pozn.: V Solothurnském rukopise S554 odpovídající vyobrazení chybí.

fol. 60r

Wynde stich

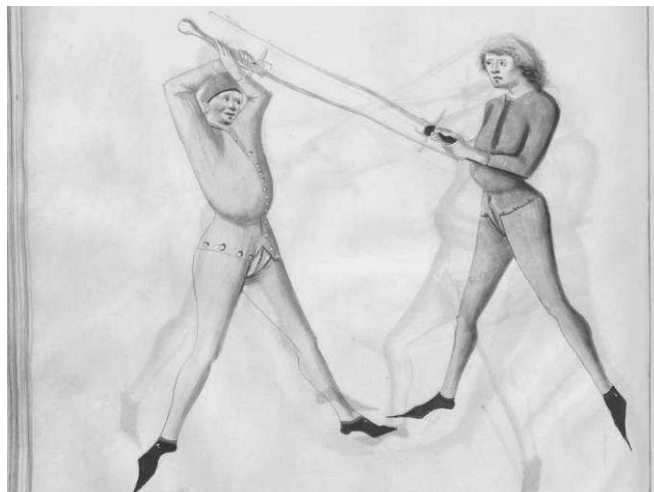
Přetočený bod (*Winden*).

fol. 60v

Sicht Er es nimbs nider

Spatří-li to, vezmi to níž.

Pozn.: V Solothurnském rukopise S554
odpovídající vyobrazení chybí.

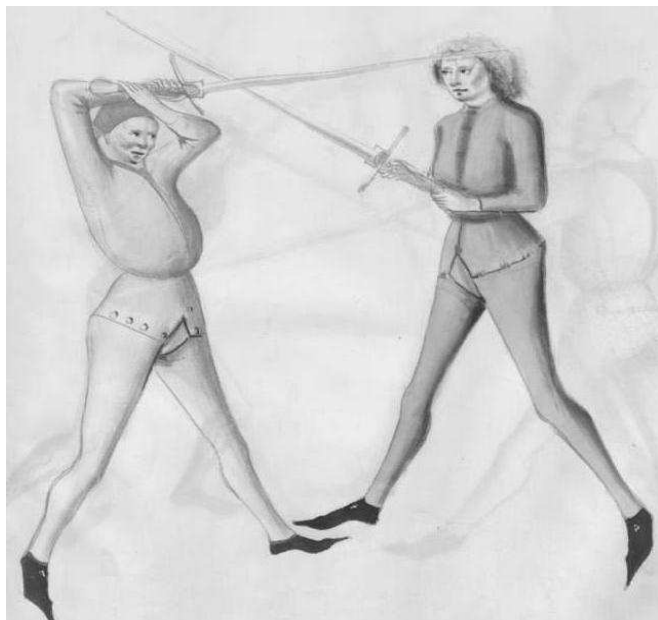

Pozn.: V Solothurnském rukopise S554
odpovídající vyobrazení chybí.

fol. 61r

Oben duplir

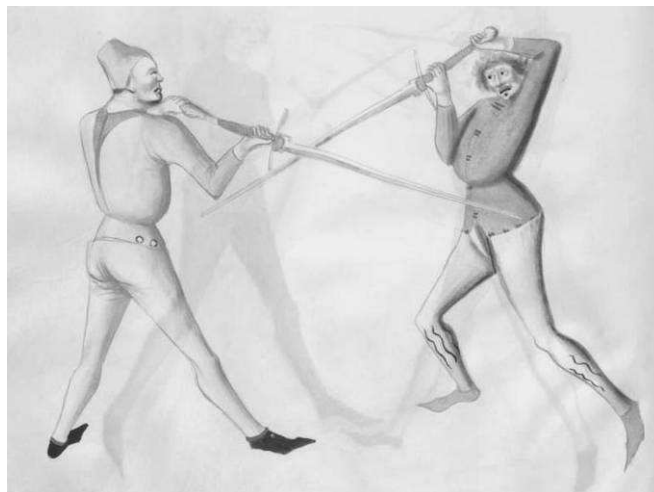
Nahoře zdvoj (*Duplieren*).

fol. 61v

Niden mutier

Dole změň (*Mutieren*).

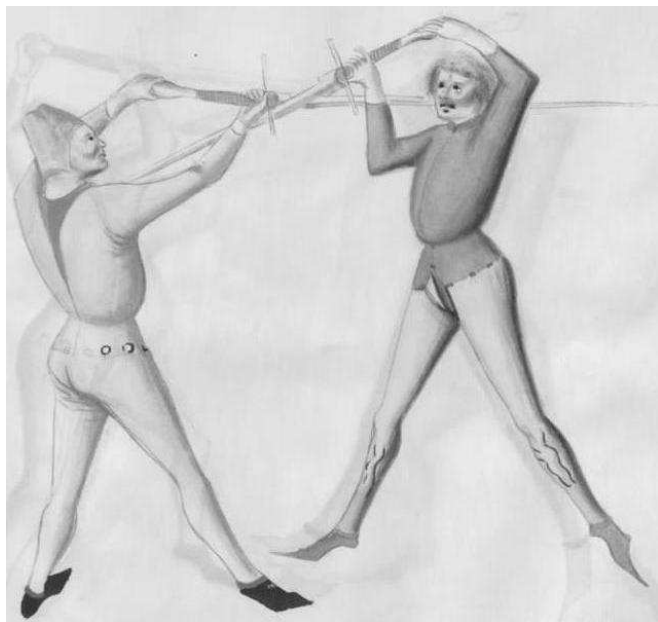
Pozn.: V Solothurnském rukopise S554
odpovídající vyobrazení chybí.

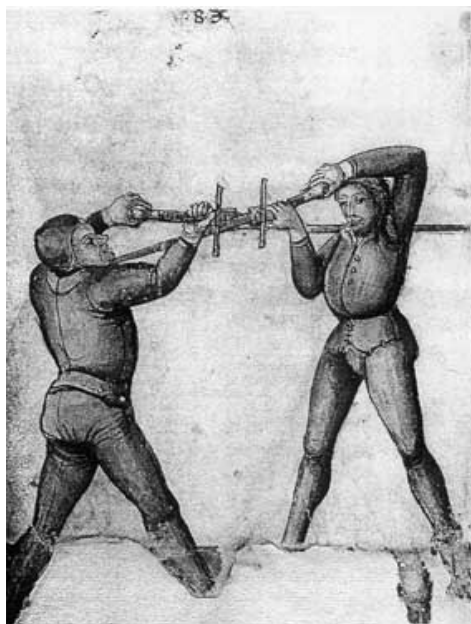
fol. 62r

Vier blosse wiße zu reme~

Na čtvero odkrytí zamiř.

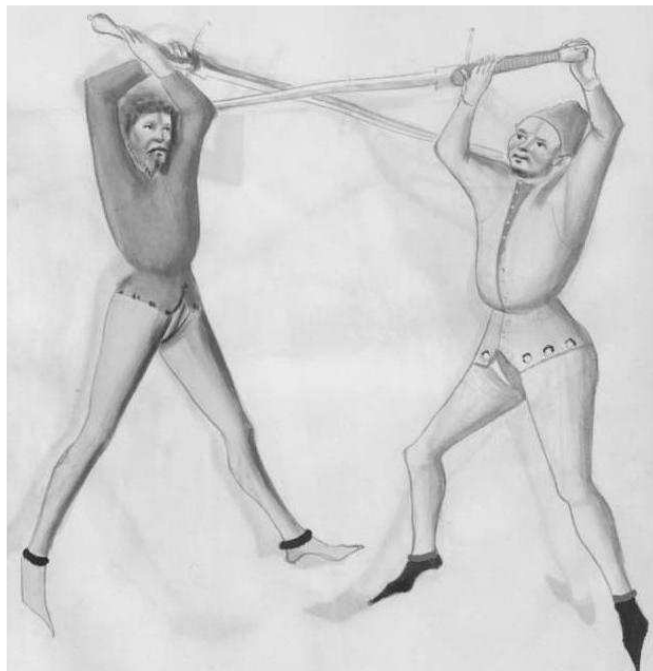
Pozn.: V Boloňském rukopise Ms.1825 odpovídající vyobrazení chybí.

fol. 62v

So slegstu gewisse ane fare

Tak udeříš moudře bez nebezpečí.

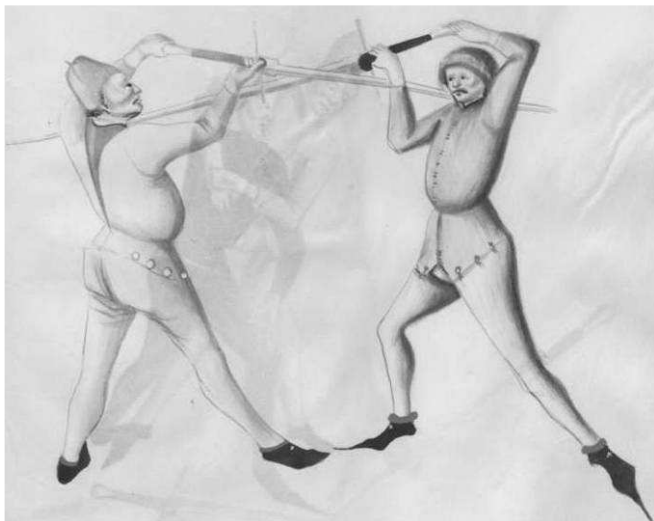
Pozn.: V Boloňském rukopise Ms.1825 odpovídající vyobrazení chybí.

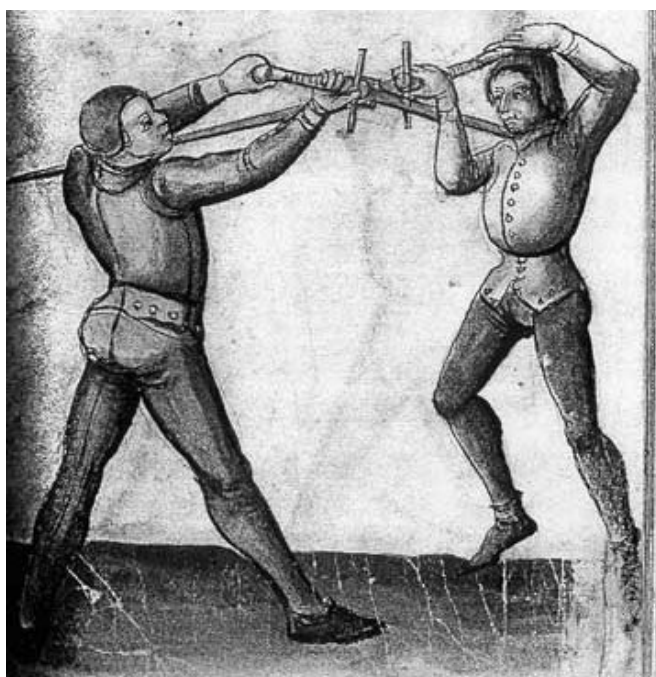
fol. 63r

Vber arbit lere

Horní práci se nauč.

Pozn.: V Boloňském rukopise Ms.1825 odpovídající vyobrazení chybí.

fol. 63v

Das erste huffe ringñ im~ Swert

První zápasení přes bok v meči.

Pozn.: V Boloňském rukopise Ms.1825 odpovídající vyobrazení chybí.

fol. 64r

Das annder huffringen im~ Swert

Druhé zápasení přes bok v meči.

fol. 64v

Das Dritte huffringñ im~ Swert

Třetí zápasení přes bok v meči.

fol. 65r

Das vierde huffringñ im~ Swert

Čtvrté zápasení přes bok v meči.

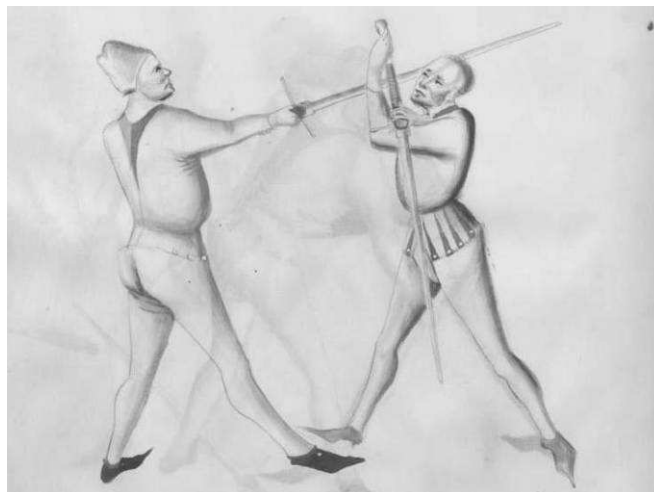

Pozn.: V Solothurnském rukopise S554 odpovídající vyobrazení chybí.

fol. 65v

Nachreysen zwyfacht

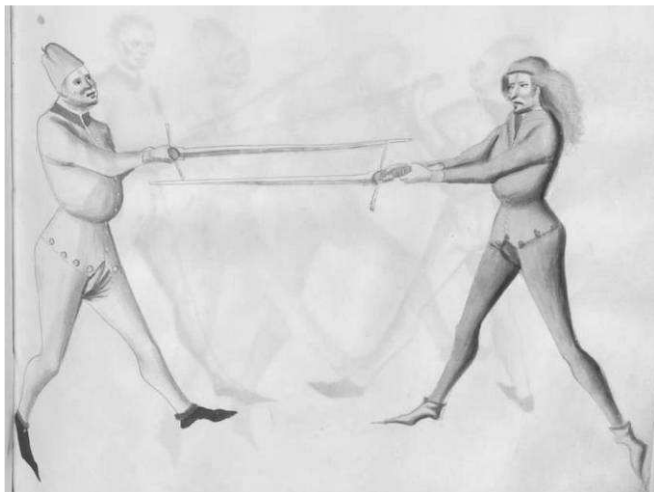
Dvojité následování (*Nachreissen*).

fol. 66r

Durch wechsel lere von baiden seyten

Přestřídání (*Durchwechseln*) se nauč z obou stran.

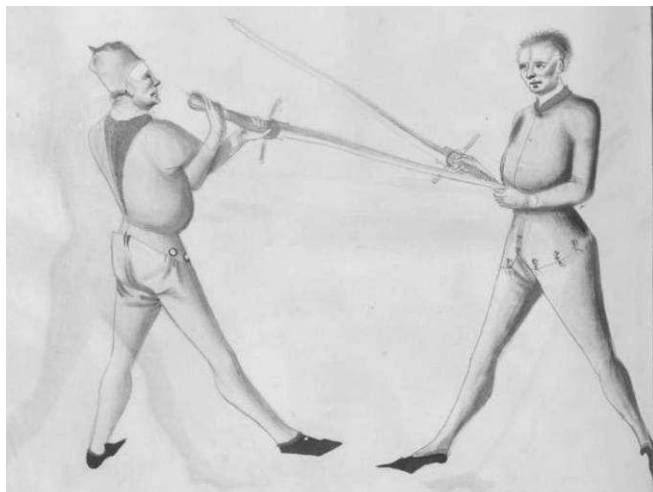

Pozn.: V Boloňském rukopise Ms.1825 odpovídající vyobrazení chybí.

fol. 66v

Krumpf auf Behende werf den ort auf die hennde

Kružmým (*Krumphaw*) zručně vrhni hrot na ruce

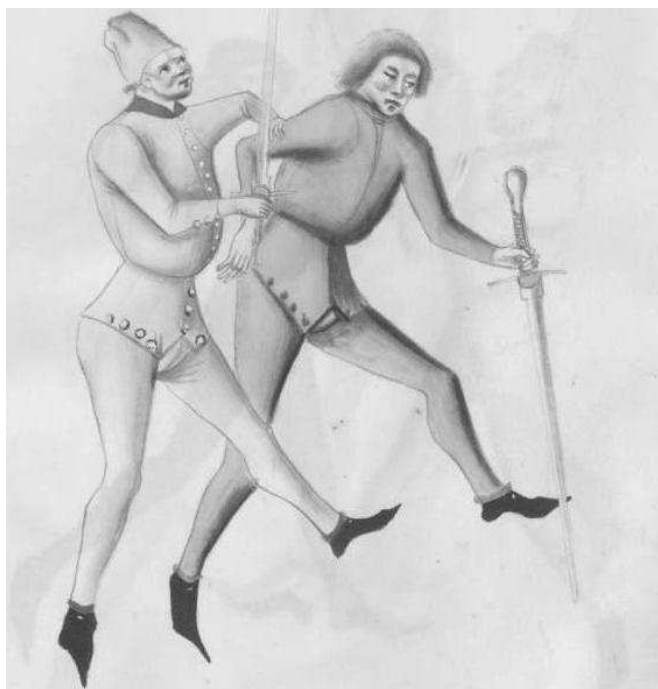
Pozn.: V Boloňském rukopise Ms.1825 odpovídající vyobrazení chybí.

fol. 67r

*Nimb den Elnbogen in die wage Schryt in den tag
bis nit zulas*

Vezmi loket do páky, vykroč vzhůru a nebuď
příliš pomalý.

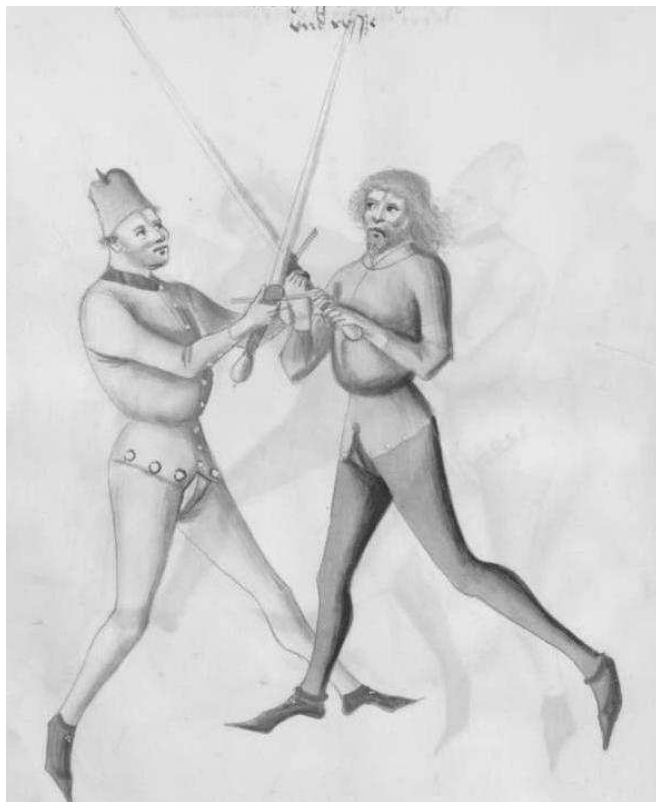
Pozn.: V Boloňském rukopise Ms.1825
odpovídající vyobrazení chybí.

fol. 67v

Vbergriff In das gebende vnd rysße

Sáhni shora ve vazbě a trhni.

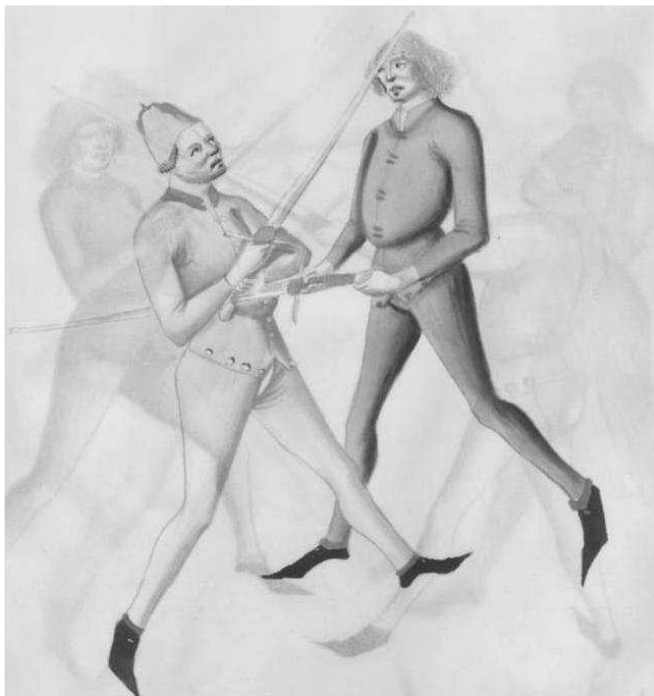
Pozn.: V Boloňském rukopise Ms.1825
odpovídající vyobrazení chybí.

fol. 68r

Schnappe Ime zu baiden seyttten

Drapni mu (*Schnappen*) na obě strany.

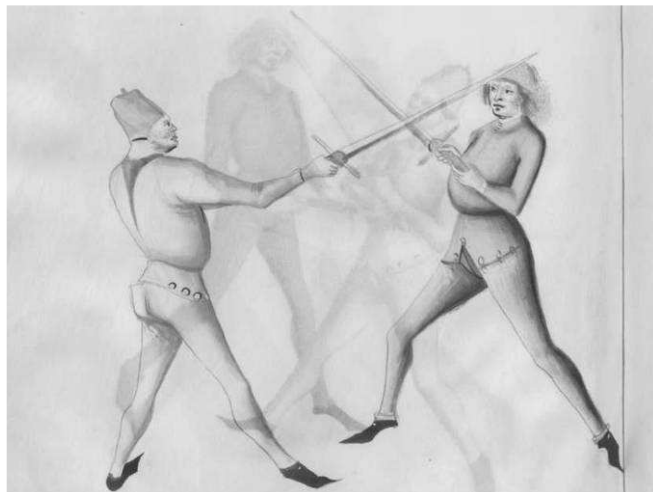

Pozn.: V Boloňském rukopise Ms.1825
i v Solothurnském rukopise S554 odpovídající
vyobrazení chybí.

fol. 68v

Riße Ine an der klingen

Trhni (*Reissen*) jím na čepeli.

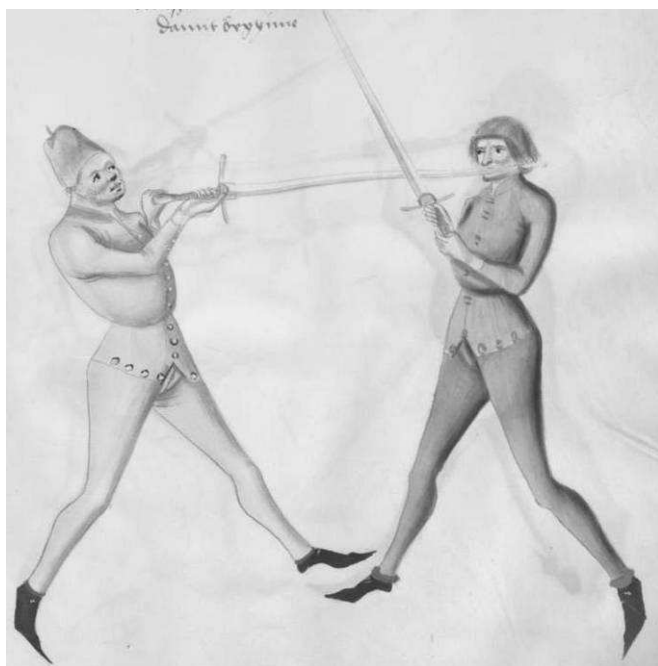

Pozn.: V Boloňském rukopise Ms.1825
i v Solothurnském rukopise S554 odpovídající
vyobrazení chybí.

fol. 69r

Die vszer myne dein arbit damit begynne

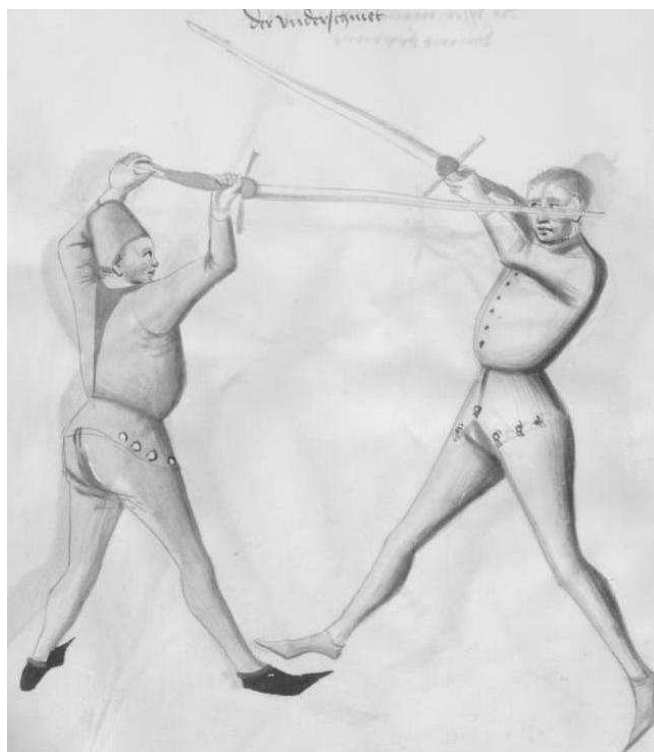
Vnější Políček (*Ausser Mynne*), tím práce začíná.

fol. 69v

Der vnderschniet

Spodní řez (*Schnitt*).

Pozn.: V Solothurnském rukopise S554 odpovídající vyobrazení chybí.

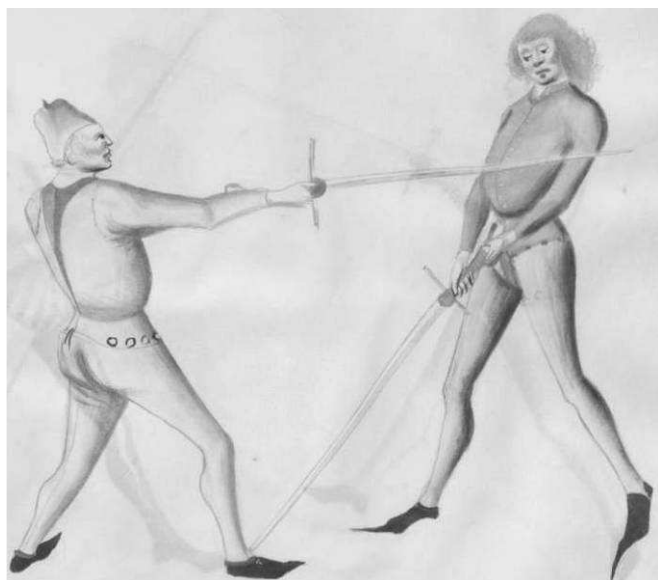

Pozn.: V Solothurnském rukopise S554 odpovídající vyobrazení chybí.

fol. 70r

Der oberschniet

Vrchní řez (*Schnitt*).

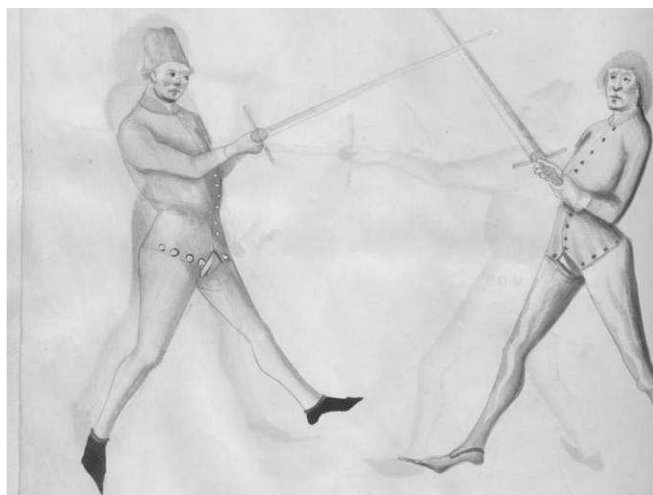

Pozn.: V Boloňském rukopise Ms.1825
i v Solothurnském rukopise S554 odpovídající
vyobrazení chybí.

fol. 70v

*Sprech finster mach stand frylich besiech sein
sach besliessunge der gantzñ zettel*

Udělej Špehýrku (*Sprechfenster*), stůj srdnatě,
sleduj jeho konání, (to je) uzamčení celé říkačky.

Pozn.: V Boloňském rukopise Ms.1825
odpovídající vyobrazení chybí.

